

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-1585

23.11.2018

Голові Верховного Суду України

ДАНІШЕВСЬКИЙ В.І.

Шановна Валентино Іванівно!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народного депутата України Вілкула О. Ю., оголошений на засіданні Верховної Ради України 23 листопада 2018 року, для розгляду і надання відповіді автору запиту і Голові Верховної Ради України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додатки: депутатський запит на 9 арк. у 1 прим.;
матеріали на 14 арк. - тільки адресату

З повагою

А. ПАРУБІЙ

1585

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. М.Грушевського, 5

вих. № 1811221

від 22 листопада 2018 р.

✓ Голові Верховного Суду України
Данішевській Валентині Іванівні

01043, м. Київ, вул. П. Орлика, 4а

Голові Касаційного цивільного суду
Гулько Борису Івановичу

03063, м. Київ, просп. Повітрофлотський, 28

Голові Касаційного адміністративного суду
Смоковичу Михайлу Івановичу

01043, м. Київ, вул. П. Орлика, б. 4-А

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

в порядку ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата
України»

*Щодо надання роз'яснення
процесуальних норм розгляду
юрисдикції спорів в судах за
зверненнями вкладників про
стягнення сум гарантованих
Фондом гарантування вкладів
фізичних осіб*

**Шановна Валентино Іванівно!
Шановний Борисе Івановичу!
Шановний Михайло Івановичу!**

В результаті здійснення процесу ліквідації сотні банківських установ під загрозою опинилась власність громадян України. Близько 5 мільйонів

вкладників виявились постраждалими, які намагаються з 2013 року знайти захист в судах різних інстанцій.

Тривалий час виникають спори, що до юрисдикції позовів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та уповноважених осіб фонду гарантування вкладів на ліквідацію банків.

В 2016 році до Верховного Суду України, Вищого господарського, адміністративного та Вищого спеціалізованого суду були направлені мої депутатські запити для встановлення розмежувань цивільної, адміністративної та господарської юрисдикції спорів з вкладниками про відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб коштів в межах гарантованої суми.

На мої депутатські запити надані відповіді:

Верховним Судом України на №1611032 від 03.11.2016 вих. №202-4196/0/8-16 від 23.11.2016

Вищим адміністративним судом України 23.11.2016 №Д/27/16 на №11/10-1227 від 04.11.2016

Вищим господарським судом України 23.11.2016 №01-10/1097/3322/16 на №1611032 від 03.11.2016

В результаті опрацювання відповідей були встановлені та надані вкладникам – громадянам України відповіді про визначення юрисдикції спорів що до повернення вкладів – адміністративна та цивільна.

Правові позиції викладені в судових рішеннях Верховного Суду по справі №820/1591/15 від 12 квітня 2018 року по справі № 804/15159/15 від 06 червня 2018 року по справі № 826/1476/15 від 04 липня 2018 року підтверджують однозначну практику, що до позовних вимог як до суб'єкта владних повноважень - уповноважених осіб фонду гарантування вкладів що до внесення даних вкладників до реєстру.

Вищевказана позиція відповідає нормам Адміністративного законодавства відповідно з яким Фонд гарантування делегує владні повноваження, що до формуванню реєстру вкладників яким гарантовано відшкодування коштів за рахунок Фонду гарантування вкладів в межах гарантованої суми – 200 000 грн.

На цій дії владні функції уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів закінчуються і виникають цивільно - правові відносини, що до виплати суми коштів в межах 200 000 грн.

Але, звернення за захистом до Адміністративного суду не є забезпеченням повного виконання захисту Прав вкладника банку, а фактично тільки констатує порушення та надає можливість включити в реєстр данні вкладника.

Згідно п. 3. ст. 19 КАСУ Адміністративні суди не розглядають позовні вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і

заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду.

Згідно відповіді Голови господарського суду України та Верховного Суду України встановлено, що спори вкладників не підпадають під юрисдикцію господарських судів, та є виключною процесуальною проблемою в судах цивільної юрисдикції через проблему та встановлення Постановою Верховного Суду України № 13 від 03 липня 2015 року наявних підстав неконституційності Закону України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Проаналізувавши діючий Цивільний та Цивільно процесуальний кодекс України не встановлено проблем підсудності цивільної юрисдикції захисту Прав громадян України в судах загальної інстанції за позовами з стягненням коштів саме з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за невиконання обов'язків по відшкодуванню гарантованої суми вкладу.

У Фонду гарантування вкладів перед вкладником виникає обов'язок після спливу 20 днів виплатити гарантовану суму незалежно від того чи здійснить свої функціональні обов'язки працівник Фонду гарантування вкладів. Відтак вкладник може здійснити свій захист шляхом звернення до суду з позовом безпосередньо до Фонду гарантування вкладів.

В разі порушення умов Закону України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб» громадянин України звертається до суду відповідно статті 16 Цивільного кодексу України – «Захист цивільних прав та інтересів судом»

1. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

2. Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

1) визнання права;

2) визнання правочину недійсним;

3) припинення дії, яка порушує право;

4) відновлення становища, яке існувало до порушення;

5) примусове виконання обов'язку в натурі;

6) зміна правовідношення;

7) припинення правовідношення;

8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;

9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках.

Під час звернення вкладників в суди цивільної юрисдикції з позовом до Фонду гарантування вкладів в порядку ст. 16 Цивільного кодексу України виникають багато розбіжностей при винесенні судами рішень, хоча в цілому є значна кількість рішень судів першої, апеляційної інстанції та висновки Верховного Суду за якими суди цивільної юрисдикції задовільняють позовні вимоги вкладників, а саме:

Правовій позицію Верховного Суду в Постанові по справі №757/44693/15 від 28 березня 2018 року,

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду в Постанові по справі №755/1700/16 від 24 квітня 2018 року,

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду в Постанові по справі №598/1470/15 від 05 червня 2018 року.

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду в Постанові по справі №752/12728/15 від 27 червня 2018 року.

Правовий висновок викладений Верховним Судом України в справі № 6-2735цс16 від 14 грудня 2016 року наголошує:

«Відповідно до пунктів 1, 3 частини першої статті 15 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

<...>

У справі, яка переглядається, спірні правовідносини виникли у зв'язку з порушенням банком цивільного права позивача, а саме: невиконання банком письмового розпорядження про перерахування з поточного рахунка позивача грошових коштів на його рахунок в іншому банку, а також відшкодування моральної шкоди.

Згідно із частинами першою, другою статті 15 ЦПК України у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд справ за КАС України або Господарським процесуальним кодексом віднесено до компетенції адміністративних чи господарських судів.

Зважаючи на зазначене, звернення позивача до Фонду не є підставою для розгляду спору в порядку адміністративного судочинства, оскільки позивач звернувся за захистом порушених прав, що виникли із цивільних відносин, тому такий спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.»

Правовий висновок викладений Верховним Судом України у справі за № 6-2309цс16 від 9 листопада 2016 року за позовом до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб також наголошує:

«Згідно із частинами першою, другою статті 15 ЦПК України у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд справ за КАС України або Господарським процесуальним кодексом віднесено до компетенції адміністративних чи господарських судів.

Враховуючи вищезазначене, звернення позивача до суб'єкта владних повноважень не є підставою для розгляду спору у порядку адміністративного судочинства, оскільки, позивач звернувся за захистом порушених прав, що виникли із цивільних відносин, а саме із цивільно-правової угоди, тому такий спір підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.»

Отже з огляду на судову практику немає проблем підсудності в судах загальної юрисдикції і громадяни України можуть у відповідності до діючого законодавства отримати судовий захист.

Навіть якщо проаналізувати джерела фінансування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб то і в цьому випадку є підстави звернення вкладників до суду загальної юрисдикції в разі порушень Фондом строків повернень гарантованої суми вкладів.

Фонд гарантування вкладів не є Державною організацією яка користується бюджетними коштами. Фінансування фонду гарантування вкладів здійснюється за рахунок внесків комерційних банків України і по суті своїй Фонд гарантування вкладів є страховою організацією за аналогією з Міжнародною асоціацією страховиків депозитів та Європейського форуму страховиків депозитів.

Міжнародна асоціація страховиків депозитів (МАСД, IADI) являє собою форум для страховиків депозитів, центральних банків і міжнародних організацій, метою якого є поліпшення системи страхування депозитів і банківських систем регулювання

Основною метою діяльності Європейський форуму страховиків депозитів (AISBL).є підтримка стабільності фінансової системи шляхом розвитку співпраці у таких галузях, як страхування депозитів, врегулювання фінансової кризи, забезпечення відшкодування збитків інвесторів, а також підтримка обміну інформацією і досвідом у відповідних галузях. Форум підтримує обговорення питань, пов'язаних із удосконаленням регуляторної політики, і питань міжнародного співробітництва, у тому числі питань, пов'язаних із подальшим розвитком співробітництва між європейськими країнами і співробітництвом із страховиками депозитів поза межами Європи.

Відповідно ст. 16 Закону України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб» в такому випадку шкода спричинена співробітниками установи - уповноваженими особами фонду гарантування вкладів на ліквідацію банків відшкодовується за рахунок установи.

Фонд фактично виступає гарантом перед вкладником за виконання банком своїх повноважень і має ознаки забезпечення зобов'язання, передбачені статтями 546, 548 ЦК України. Це зобов'язання Фонду ґрунтується безпосередньо з Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», що відповідає вимогам частини третьої статті 11 ЦК України.

Тобто, як між вкладником та банком, Фондом та банком, Фондом і вкладником існують приватноправові відносини з банківського рахунку (вкладу).

Таким чином, спір у справі, що розглядається, є спором про наявність чи відсутність цивільного права визнаватися вкладником чи кредитором банку, отримання відшкодування за вкладом та його стягнення, а тому він має приватноправовий характер і підлягає судовому розгляду в межах цивільної юрисдикції.

Позови подані саме до **Фонду гарантування вкладів фізичних осіб** стосуються саме невиконання Фондом своїх обов'язків якими його наділила держава Україна як фінансового гаранта у відповідності до Цивільного кодексу України на забезпечення ст. 41, 43 Конституції України – захист Права власності громадянина України.

Згідно статті 28. Закону України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб» - Розрахунки з вкладниками

1. Фонд розпочинає виплату відшкодування коштів у національній валюті України в порядку та у черговості, встановлених Фондом, не пізніше 20 робочих днів (для банків, база даних про вкладників яких містить інформацію про більше ніж 500000 рахунків, - не пізніше 30 робочих днів) з дня початку процедури виведення Фондом банку з ринку.

2. Фонд здійснює виплату гарантованих сум відшкодування через банки-агенти, що здійснюють такі виплати в готівковій або безготівковій формі (за вибором вкладника).

3. Фонд не пізніше наступного дня після закінчення визначеного цим Законом строку ліквідації банку розміщує на офіційному веб-сайті Фонду оголошення про завершення Фондом виплат гарантованої суми відшкодування.

Згідно статті 29. Закону України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб» У разі прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", Фонд набуває прав кредитора:

1) на загальну суму, що підлягає відшкодуванню вкладникам такого банку на день початку процедури його ліквідації;

2) на суму сплачених Фондом витрат, пов'язаних з процедурою ліквідації банку, які здійснені у межах кошторису витрат, затвердженого адміністративною радою Фонду, у тому числі щодо консолідованого продажу активів банку, що ліквідується;

3) на суму нарахованого, але не сплаченого регулярного збору до Фонду, а також на суму заборгованості із сплати зборів, пені та/або штрафів до Фонду, нарахованих до дня, що передує дню запровадження процедури ліквідації.

Вкладник за законом набуває Право на одержання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду в межах граничного розміру відшкодування коштів за вкладами після прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку на 21 день, оскільки Фонд стає фактично власником вкладу що має ознаки поручительства.

Право розпорядження належними вкладнику грошовими коштами не може бути обмежене, окрім випадків прямо передбачених законом. Грошові кошти, розміщені на вкладному рахунку, є власністю вкладника. Відповідно до ч.1 ст.317 ЦК України, власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном. Згідно із ч.1, ч.2 ст.319 ЦК України, власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Власник має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону. Відповідно до ч.1 ст.321 ЦК України, право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

Європейський Суд з прав людини включає до мирного володіння своїм майном, до прикладу, виплати за трудовим договором та інші виплати. Так як і в інших подібних справах, у справі "Баландіна проти України" (заява N 16092/05, рішення від 6 грудня 2007 року) встановлено порушення статті 1 Першого протоколу щодо мирного володіння своїм майном, коли справа стосувалась заборгованості щодо виплати заробітної плати.

Кошти Вкладників розміщені на рахунку в банках є приватною власністю людини. Приватна власність в державі Україна гарантується нормами Конституції України. Держава Україна гарантує кожному громадянину недоторканість його приватної власності.

Норми Конституції України є нормами прямої дії і звернення до суду за захистом своїх порушених Конституційних прав гарантується державою.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод ратифікована Законом України "Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції" № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року і набрала чинності для України 11 вересня 1997 року.

Відповідно до статті 17 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", суди під час розгляду справ застосовують свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Європейський суд з прав людини, юрисдикція якого поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції (пункт 1 статті 32 Конвенції) наголошує, що пункт 1 статті 6 Конвенції гарантує кожному право на подання до суду скарги, пов'язаної з його або її правами та обов'язками цивільного характеру (рішення від 21 лютого 1975 року у справі "Голдер проти Сполученого Королівства" (пункт 36). На це "право на суд", в якому право на доступ до суду є одним з його аспектів, може посилатися кожен, хто небезпідставно вважає, що втручання у реалізацію його або її прав цивільного характеру є неправомірним (рішення від 13 жовтня 2009 року у справі "Салонтаджи-Дробняк проти Сербії" (пункт 132).

У справі ZOLOTAS ПРОТИ ГРЕЦІЇ (№2) Європейський суд з Прав людини зазначив наступне: «Суд зазначає, що на підставі статі 830 Цивільного кодексу, якщо особа, кладе суму грошей в банк, передає йому право користування нею, то банк зобов'язаний її зберігати і, якщо банк використовує суму грошей в свою користь, то зобов'язаний повернути вкладнику еквівалентну суму за умовами угоди. **Отже, власник рахунку може сумлінно очікувати, щоб внесок в банк перебував у безпеці, особливо якщо він зауважує, що на його рахунок нараховуються відсотки. Закономірно, він очікує, що йому повідомлять про ситуацію, яка загрожує стабільності угоди, яку він уклав з банком, і його фінансовим інтересам, щоб він міг заздалегідь вжити заходів з метою дотримання законів і збереження свого права власності. Подібні довірчі відносини є невід'ємними для банківських операцій і пов'язаними з ними правами. Суд одночасно нагадує, що принцип правової визначеності властивий всій сукупності статей Конвенції і є одним з основних елементів правової держави** (NejdetSahin і PerihanSahin проти Туреччини) ».

Не здійснення захисту Вкладника що до повернення коштів, що належать на Праві власності Вкладникам, є порушенням положення Конвенції про захист прав людини і основних свобод та ст. 1 Першого протоколу, підписаного і ратифікованого Україною, яка відповідно до ст. 5 цього ж протоколу, є додатковою статтею Конвенції.

Враховуючи вище викладене є необхідність уточнення ряду правових норм, а відповідно керуючись ст. ст. 15-17, 19 Закону України «Про статус народного депутата України»,

Прошу підтвердити або спростування наступні питання:

1. Чи відповідає нормам цивільного права зокрема ст. 5 ЦПК ст. 16 Цивільного кодексу звернення вкладників за захистом своїх гарантованих 55 ст. Конституції України Прав до суду цивільної юрисдикції з позовом про стягнення грошових коштів в межах 200 000 грн. з фонду гарантування вкладів фізичних осіб в разі не виконання своїх обов'язків.

2. Чому судді в своїх рішеннях вказують, що закон України «про систему гарантування вкладів фізичних осіб», (який регламентує порядок виплат, а не судовий захист), має пріоритет перед іншими законами, зокрема над Цивільним кодексом та Цивільно процесуальним кодексом, якщо закон «про систему гарантування...» визнаний Постановою Верховного Судом України №13 від 03 липня 2015 року неконституційним з чим майже всі судді Конституційного Суду України погодились.

3. Чому в разі невиконання своїх обов'язків Фондом гарантування вкладів по відшкодування коштів частина суддів не застосовує норми 625 статті Цивільного кодексу та не стягує з фонду гарантування вкладів інфляційні витрати які понесли вкладники через дії фонду гарантування вкладів фізичних осіб, 3% річних, упущену вигоду та моральний збиток який спричиняє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб громадянам України – вкладникам банків.

4. Чому в спорах Вкладників з фондом гарантування вкладів по відшкодування своєї власності застосовуються дискримінаційні норми по відношенню до вкладників в судах цивільної юрисдикції та позбавляють вкладників можливості судового захисту в порушення ст. 55 Конституції України в судах загальної юрисдикції.

5. Чи здійснює контроль над справою в Конституційному суді Верховний Суд.

6. Чи є рішення Конституційного Суду України за Постановою Верховного Судом України №13 від 03 липня 2015 року

Додатки:

1. Копія Постанови Великої Палати Верховного Суду від 21.03.2018 р. у справі № 761/24881/16-ц <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73054749>
2. Копія Постанови Верховного Суду від 28.03.2018 р. у справі № 757/44693/15-ц <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73157154>
3. Копія Постанови Великої Палати Верховного Суду від 24.04.2018 р. у справі № 755/1700/16-ц <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73657863>
4. Копія Постанови Великої Палати Верховного Суду від 05.06.2018 р. у справі № 598/1470/15-ц <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74777489>

Всього: 14 арк.

З повагою

Народний депутат України

О.Ю.Вілкул
(посвідчення № 161)